JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2005. május 19. [1]

I – Bevezetés

1. A Corte Suprema di Cassazione előtt egy társasági jogi ügyletre kivetett illeték jogszerűségét vitatják, amely ügylet két részvénytársaság „fordított" egyesülésének nevezhető. Az anyavállalat, amely a leányvállalata részvényeinek 100%-ával rendelkezik, beolvadt a leányvállalatba. Előzetes döntéshozatal iránti kérelmével a Corte Suprema di Cassazione azt szeretné megtudni, hogy az ilyen eset a tőkeemelést [helyesen: tőkefelhalmozást] terhelő közvetett adókról szóló, 1969. július 17-i 69/335/EGK tanácsi irányelv [2] (a továbbiakban: 69/335 irányelv) hatálya alá tartozik-e. Ez esetben az ügyletet egyedül az irányelv által harmonizált tőkeilleték terhelné. Amennyiben azonban a fordított egyesülés nem tartozik az irányelv hatálya alá, úgy a tagállamok az ilyen ügyletet másként is adóztathatnák.

II – Jogi háttér

A – *A közösségi jog*

2. A 69/335 irányelv 1. cikke szerint a tagállamok összehangolt illetéket – tőkeilletéket – vetnek ki a tőketársaságoknak juttatott tőkékre.

3. A 69/335 irányelv 4. cikke a következőképpen határozza meg az adóköteles ügyletek körét:

„(1) A következő ügyletek tartoznak a tőkeilleték alá:

[...]

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – HL L 249., 25. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 11. o.; legutóbb a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány módosította; II. melléklet, a csatlakozási okmány 20. cikkében hivatkozott lista (HL 2003. L 236., 555. o.).

c) egy tőketársaság tőkéjének emelése bármilyen jellegű vagyoni hozzájárulással;

[...]".

d) egy tőketársaság vagyonának növelése bármilyen jellegű vagyoni hozzájárulással, amely nem a társaság tőkéjéből vagy vagyonából való részesedés ellenében történik [helyesen: amely nem a társaság tőkéjéből vagy vagyonából való részesedést megtestesítő társasági jogok ellenében történik], hanem ugyanolyan jogok fejében, mint amilyenekkel a tagok (részvényesek) rendelkeznek, mint például szavazati jogok, nyereségből vagy felszámolás során keletkező többletből való részesedés joga;

4. A 69/335 irányelv 7. cikke szerint a tagállamok mentesítik az olyan ügyleteket, amelyek 1984. július 1-jén az akkor érvényes feltételek szerint illetékmentesek voltak, vagy 0,5%-os mértékű csökkentett tőkeilleték alá tartoztak. [3] A mentesítés következésképpen a tőketársaságban fennálló részesedés legalább 75%-ának egy alapítandó vagy már meglévő tőketársaságba történő bevitelére vonatkozik, amely esetben ez a vagyoni hozzájárulás lényegében (az anyavállalat) részesedése ellenében történik.

[...]

(2) Továbbra is a tőkeilleték alá tartoznak a következő ügyletek, amennyiben 1984. július 1-jén 1% mértékkel adóztak:

5. Végül a 69/335 irányelv 10. cikke így rendelkezik:

[...]

b) tőketársaság vagyonnövekedése olyan tagi szolgáltatás [útján történik], amely nem jár együtt a társaság tőkéjének növelésével, de amely változást idéz elő a társasági jogokban, vagy amely megnövelheti a társasági részesedés értékét [helyesen: a tőketársaság vagyonnövekedése a tag által teljesített olyan juttatás útján történik, amely nem eredményezi a társaság tőkéjének emelkedését, viszont változást idéz elő a társasági jogokban, vagy megnövelheti a társasági részesedés értékét];

„A tőkeilletéktől eltekintve, a tagállamok nem számíthatnak fel semmilyen adót vagy illetéket a nyereségszerzési céllal működő

3 – A 7. cikk (1) bekezdésének a 73/79/EGK (HL L 103., 13. o.) és a 73/80/EGK irányelvvel (HL L 103., 15. o.) módosított változata határozza meg, hogy mely ügyletek illetékmentesek; e rendelkezés szerint:
„bb) a tőkeilleték mértéke legalább 50%-kal csökkenthető, ha az alapítandó vagy meglévő tőketársaság a korábban más tőketársaság által kiadott társasági tőke legalább 75%-át kitevő részesedést kap. [...]
A csökkentés függ attól,
– hogy a vagyoni hozzájárulásként kizárólag társasági részesedést nyújtanak [...]".

társaságoknak, egyesületeknek vagy jogi személyeknek:

a) a 4. cikkben említett ügyletek tekintetében;

b) a 4. cikkben említett ügyletek keretében a hozzájárulások, hitelek vagy szolgáltatások teljesítése tekintetében;

c) nyilvántartásba vétel vagy más alaki követelmény tekintetében, amelyre valamely nyereségszerzési céllal működő társaságnak, egyesületnek vagy jogi személynek van szüksége a jogi forma alapján a tevékenység gyakorlásának megkezdése előtt."

B – *Az olasz jog*

6. A kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint az alapügyben a köztársasági elnök 1986. április 26-i 131. sz. rendelete mellékletében található táblázat első része 4. cikke (1) bekezdésének b) pontja alkalmazandó, az 1996. augusztus 8-i 425. sz. törvénnyel törvénnyé alakított 1996. június 20-i 323. sz. törvényerejű rendelet 10. cikke szerinti módosítást megelőző változatban.

7. E szöveg szerint bármilyen társaság egyesülése után az egyesülő, illetve beolvadó társaság vagyona 1%-ának megfelelő nagyságú tőkeilletéket kell fizetni. Az illeték kivetésének alapja – éppúgy, mint a társaságok egyesülésére vonatkozó polgári jogi szabályok – a Codice Civile 2501. és azt követő cikkeiből következik, amelyek konkrét rendelkezései azonban a jelen eljárás szempontjából a továbbiakban nem relevánsak.

III – A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

8. Az Aro Tubi Trafilerie SpA, az alapeljárás felperese (a továbbiakban: Aro Tubi) az olasz jog alá tartozó részvénytársaság. Az Aro Tubi a Fratelli Gaggini SpA (a továbbiakban: Fratelli Gaggini) 100%-os tulajdonában lévő leányvállalata volt. Ezenkívül az Aro Tubi 100%-os részesedéssel bírt az Aro Tubi Estrusi e Profilati SpA-ban. 1995. december 19-i közjegyzői okirat alapján mind a Fratelli Gaggini anyavállalat, mind az Aro Tubi Estrusi e Profilati SpA leányvállalat beolvadt az Aro Tubiba. A beolvadt Fratelli Gaggini társaság részvényeit bevonták, a részvényesek ellenértékként megkapták az átvevő Aro Tubi társaság azon részvényeit, amelyeket korábban a Fratelli Gaggini anyavállalat birtokolt. Végeredményben az Aro Tubiban eredetileg a Fratelli Gaggini közbeiktatásával pusztán közvetett részesedéssel rendelkező természetes személyek a „fordított" egyesülés

következtében közvetlen részesedést szereztek az Aro Tubiban, mivel a közvetítő társaság kiesett.

9. Az egyesülésnek a hivatalos nyilvántartásba való bejegyzésekor a beolvadó Aro Tubi Estrusi e Profilati SpA és a Fratelli Gaggini társaságok vagyona 1%-ának megfelelő nagyságú bejegyzési illetéket vetettek ki az Aro Tubira.

10. Az illeték megfizetése után az Aro Tubi kérte a megfizetett összeg visszatérítését, mivel az illetéket a 69/335 irányelvvel összeegyeztethetetlennek tartotta. A kérelem hallgatólagos elutasítása ellen sikeres keresetet indított a Comissione Tributaria Provinciale di Milano előtt, amelynek ítéletét az állami adóhatóság fellebbezése nyomán a Commissione Tributaria Regionale della Lombardia felfüggesztette.

11. Az ítélet ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmet elbíráló Corte Suprema de Cassazione 2003. november 6-i végzésével a tartalmát tekintve [4] azt a kérdést terjesztette előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé, hogy összeegyeztethető-e a 69/335 irányelv előírásaival, ha a beolvadó társaság vagyona 1%-ának megfelelő mértékű bejegyzési illetéket vetnek ki valamely társaságnak egy olyan társaságba történő beolvadása után, amely kizárólagos tulajdonosa korábban a beolvadó társaság volt.

12. A Bíróság előtti eljárásban az alapeljárás felperese, az olasz kormány és a Bizottság terjesztett elő észrevételeket.

IV – A felek érvei

13. Az olasz kormány lényegében a C-152/97. sz. AGAS-ügyben [5] hozott ítéletre hivatkozik. E kormány szerint ezen ítéletből az következik, hogy két társaság egyesülése akkor nem tartozik a 69/335 irányelv hatálya alá, ha a leányvállalat, amelynek részvényeivel teljes egészében az anyavállalat rendelkezik, olvad be az anyavállalatba (ún. „nem valódi" egyesülés).

14. A „fordított" egyesülés jelen ügyben fennforgó esetét – vagyis az anyavállalat leányvállalatba történő beolvadását – nem máshogy, mint „nem valódi" egyesülésként kell megítélni, és így szintén nem tartozik az irányelv hatálya alá. Ezenkívül a beolvadás összességében nem vezet a társaság gazda-

4 – Kifejezetten így megfogalmazott kérdést nem tartalmazott a végzés.

5 – A C-152/97. sz. AGAS-ügyben 1998. október 27-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-6553. o.).

sági potenciáljának erősödéséhez, amely feltételt azonban a Bíróság lényegesnek tekintett ahhoz, hogy valamely ügylet a 69/335 irányelv hatálya alá tartozzék.

15. Ezzel szemben az Aro Tubi úgy véli, hogy a bejegyzési illeték kivetése a jelen ügyben nem egyeztethető össze a 69/335 irányelvvel. Az AGAS-ügyben hozott ítélet [6] megállapításai nem vonatkoztathatók a jelen ügyre, mivel gazdasági és jogi különbségek következtében a „fordított" egyesülést másként kell kezelni, mint a „nem valódi" egyesülést.

16. A „fordított" egyesülés a leányvállalat gazdasági potenciáljának erősödéséhez vezet, mivel a leányvállalat átveszi az anyavállalat vagyonát. Ezért a 69/335 irányelv alkalmazandó, és az Aro Tubi jogosult a 69/335 irányelv 7. cikke szerinti illetékmentességre.

17. Végül a Bizottság köztes álláspontot képvisel. Eszerint a „fordított" egyesülés csak akkor egyenrangú a „nem valódi" egyesüléssel, és akkor nem tartozik a 69/335 irányelv hatálya alá, ha nem vezet az átvevő társaság gazdasági potenciáljának erősödéséhez. Ez csak akkor lehetséges, ha a beolvadó társaságnak az átvevő társaságban meglévő részesedésén kívül nincs más részesedése, ahogy az az alapeljárásban is történt.

18. Amennyiben azonban a beolvadó társaság más társaságokban is rendelkezik részesedéssel, úgy a beolvadás révén az átvevő társaság gazdasági potenciálja növekszik, és az „AGAS"-ügyben [7] kialakított – egyébként is vitatható – ítélkezési gyakorlat alapját képező, kivételes körülmények nem merülnek fel. Ilyen tényállás esetén a 69/335 irányelv alkalmazandó.

V – Jogi értékelés

19. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy a 69/335 irányelv előírásaival ellentétes-e a bejegyzési illeték „fordított" egyesülésre történő kivetése, amely esetben az átvett társaság rendelkezik az átvevő társaság valamennyi részvényével.

6 – Hivatkozás az 5. lábjegyzetben.

7 – Az AGAS-ügyben hozott ítélet (hivatkozás az 5. lábjegyzetben).

A – *A 69/335 irányelv alkalmazásának feltételeiről*

20. A Bíróság eddigi ítélkezési gyakorlatában egyértelmű előírásokat állapított meg a 69/335 irányelv alkalmazásának feltételeire vonatkozóan. A Bautiaa és Société française maritime ügyben hozott ítéletben [8] ezzel kapcsolatban kifejtette:

„A vitatott illetékeknek a 69/335 irányelvre tekintettel történő minősítéséhez és az irányelvvel való összeegyeztethetőségének megítéléséhez, különösen ami az alkalmazandó mértéket illeti, először is azt kell vizsgálni, hogy az olyan ügyletek, mint amelyek a két alapeljárásban a tőkeilleték kivetésének alapjául szolgáltak, a 69/335 irányelv hatálya alá tartoznak-e, és ezt követően ezeket az ügyleteket az irányelvre tekintettel kell minősíteni."

21. Ugyanígy döntött a Bíróság az AGAS-ügyben hozott ítéletében [9] is:

„Annak előfeltétele, hogy a tervezett ügylet az irányelv hatálya alá tartozzék, következésképpen az, hogy az ügylet a 4. cikkben leírt tényállások egyike alá rendelhető; e cikkre az irányelv 10. cikkének a) és b) pontjai utalnak."

22. Ezzel a 69/335 irányelv előírásainak alkalmazása tekintetében a következő sorrend adódik. A kiindulópont a harmonizált tőkeilletéken kívüli más adók és illetékek kivetésének 10. cikkbe foglalt tilalma. A tilalom azonban ezen előírás a) és b) pontja szerint csak az irányelv 4. cikkében felsorolt ügyletekre kivetett illetékekre vonatkozik.

23. Következésképpen először azt kell vizsgálni, hogy valamely ügylet besorolható-e a 4. cikkben rögzített esetek egyike alá, és ezzel alkalmazandó-e az irányelv, és különösen a 10. cikkben előírt tilalom. Csak akkor állapítható meg az irányelv többi rendelkezése alapján, hogy az ügylet esetlegesen mentes-e a harmonizált tőkeilletékkel való adóztatás alól, amikor ez az eset fennáll. [10]

24. Az alapügy felperesének nyilván való véleményével ellentétben egyedül abból a tényből, hogy a 69/335 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerint teljesülnek a tőkeilleték alóli mentesítés előfeltételei, még nem lehet arra következtetni, hogy ne lehetne illetéket kivetni az olyan ügyletre, mint az eljárás tárgyát képező „fordított" egyesülés. Sokkal inkább először az szükséges, hogy az irányelv alkalmazható legyen; ez pedig kizárólag a 10. cikk és a 4. cikk együttes rendelkezései alapján vizsgálható. Amennyiben az adott ügylet nem tartozik az

8 – A C-197/94. és C-252/94. sz., Bautiaa és Société française maritime egyesített ügyekben 1996. február 13-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-505. o.) 31. pontja.

9 – Az AGAS-ügyben hozott ítélet (hivatkozás az 5. lábjegyzetben) 21. pontja.

10 – E vizsgálati sorrend tekintetében lásd Cosmas főtanácsnoknak a C-152/97. sz. AGAS-ügyben (hivatkozás az 5. lábjegyzetben) 1998. június 25-én ismertetett indítványának (EBHT 1998., I-6555. o.) 43. pontját.

irányelv hatálya alá, úgy nem ellentétes az irányelvvel más, nem harmonizált illetékek ezen ügyletre történő kivetése. Következésképpen ebben az esetben a 7. cikk szerinti mentesítés sem alkalmazható.

B – *A 69/335 irányelv hatályáról*

25. A 10. cikk a) és b) pontjában rögzített tilalom azt feltételezi, hogy a szóban forgó ügylet a 4. cikkben említett valamelyik eset alá tartozik.

1. A 69/335 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének c) pontja

26. Az alapeljárás tárgyát képező tényállás először is besorolható a 69/335 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének c) pontja alá.

a) A tőkeemelés fennállása

27. Először is a „fordított" egyesülésnek az átvevő társaság tőkéjének vagyoni hozzájárulás általi növekedéséhez kell vezetnie. A jegyzett tőke növekedése rendes körülmények között azt feltételezi, hogy vagy új részvények kerülnek kibocsátásra, vagy a már kibocsátott részvények névértéke növekszik.[11] Az Aro Tubi által előterjesztett egyesülési szerződés 1c pontja azonban kifejezetten szabályozza, hogy az átvevő társaság (Aro Tubi) tőkéjének emelésére ilyen értelemben nem kerül sor. Ezt az alapeljárás felei nem vitatják.

28. A szóban forgó cikk szó szerinti szövegére tekintettel a tőkeemelés követelményétől nem is lehet eltekintetni, amint azt az Aro Tubi javasolja. A szóban forgó tényállás mégis a 69/335 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének c) pontja alá vonható, ha a tőkeemelés fogalmát kiterjesztően értelmezzük. A jelen esetben a Fratelli Gagginiben fennálló részesedés az Aro Tubiban fennálló részesedéssé változott át. Az Aro Tubi azon részvényei, amelyekkel korábban a Fratelli Gaggini rendelkezett, a Fratelli Gaggini részvényeseihez kerültek. Kérdés, hogy az Aro Tubiban való részesedés ilyen átszállása új részvények kibocsátásának számít-e, és ezzel tág értelemben vett tőkeemelésként minősíthető-e.

11 – Lásd például az Académie des sciences commerciales (kiadó): *Dictionnaire commercial*, 1987, „capital" és „capital social" szócikkeit, valamint a Gabler Wirschafts-Lexikon (o. V.), 12. kiadás 1988, „Kapital és „Kapitalerhöhung" szócikkeit.

29. A tőkeemelés fogalmának ilyen kiterjesztő értelmezését mindazonáltal el kell vetni. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a 69/335 irányelv 4. cikkében rögzített eseteket közösségi jogi szempontból autonóm módon, vagyis objektíve és minden tagállamra vonatkozóan egységesen, továbbá az egyes tagállamok jogrendjeinek és adórendszereinek esetleges sajátosságaira tekintet nélkül kell értelmezni. [12] Mindazonáltal a tőkeemelés fogalmának a közösségi jognak megfelelő autonóm értelmezése nem távolodhat el teljesen e fogalom természetes jelentésétől.

30. Valamely tőketársaság tőkéjének és a tőkeemelés fogalmának esetén nem csupán (közösségi) jogi, hanem gazdaságtudományi szakkifejezésekről van szó, amelyek a közgazdaságtanban – államoktól és nyelvektől függetlenül – meghatározott jelentéssel bírnak. Egy tőketársaság (jegyzett) tőkéje tehát a társaság összes részvényei névértékének felel meg, és a – bármilyen formában történő – tőkeemelés vagy a névérték növelését, vagy a társaság részvényei számának növelését feltételezi. [13] Meglepő lenne, ha az irányelv kibocsátója a tőkeemelés fogalmának az irányelvben a kialakult gazdasági terminológiának megfelelőtől eltérő jelentést akart volna tulajdonítani.

31. Következésképpen a tőkeemelés fogalmának értelmezése nem vezethet odáig, hogy valamely közvetett részesedésnek a közbeiktatott társaság (Fratelli Gaggini) beolvadása révén közvetlen részesedéssé történő puszta átalakítása e fogalom alá rendelhető lenne. Mert ebben az esetben a részesedéseket – számuk vagy névértékük megváltozása nélkül – csupán átruházzák a közvetítő társaságról a mögötte álló részvényesekre.

32. Az még kérdéses lehet, hogy az eredetileg a Fratelli Gaggini tulajdonában álló Aro Tubi részesedések először magára az Aro Tubira szálltak-e vissza, és csak azután osztották ki őket a Fratelli Gaggini részvényeseinek, vagy a részesedések az Aro Tubi közvetítése nélkül szálltak át. Egyik esetben sem történt semmilyen változás a részesedések számában vagy értékében.

33. A tőkeemelés fogalma itt képviselt értelmezésének nem mond ellent, hogy a Bíróság az eddigi ítélkezési gyakorlatában két tőketársaság egyesülését már a 69/335 irányelv 4. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti tőkeemelésnek tekintette. [14] A Bíróság által elbírált ezen ügyet ugyanis az átvevő társaság jegyzett tőkéjének *új* részvények kibocsátá-

12 – A Société Bautiaa és Société française maritime ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 8. lábjegyzetben) 32. pontja; az AGAS-ügyben hozott ítélet (hivatkozás az 5. lábjegyzetben) 21. pontja; lásd még a 270/81. sz., Felicitas Rickmers-Linie ügyben 1982. július 15-én hozott ítélet (EBHT 1982., 2771. o.) 14. pontját.

13 – Lásd a 10. lábjegyzetben lévő hivatkozásokat.

14 – A Bautiaa és Société française maritime ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 8. lábjegyzetben) 38. pontja.

sával történő emelése [15] jellemezte, ami a jelen esetben nem áll fenn.

„a tőkeilletéket csak a tőkeemelést jogszerűen képező ügyletekre vetik ki, és csak annyiban, amennyiben az ilyen ügylet hozzájárul a társaság gazdasági erejének növekedéséhez".

b) A gazdasági potenciál erősítése

34. Még ha az Aro Tubi részvények puszta átszállását – az előző fejtegetésekkel ellentétben – a 69/335 irányelv 4. cikk (1) bekezdésének c) pontja szerinti tőkeemelésnek tekintenénk is, ennek az ügyletnek mindenképpen az Aro Tubi gazdasági potenciáljának erősödéséhez kell vezetnie. Ahogy állandó ítélkezési gyakorlatában [16] a Bíróság hangsúlyozza: e kritérium meghatározó a tekintetben, hogy valamely ügyletet tőkeemelésnek lehessen tekinteni, és ezzel az tőkeilleték alá tartozzék.

36. A gazdasági potenciál erősödésének követelménye ezenkívül összhangban áll a 69/335 irányelvnek a tagállamok közötti szabad tőkeáramlást elősegítő céljával, amely nem más, mint a tőkeemelésre irányuló ügyletekre kivetett különböző nemzeti illetékek harmonizációja. Az irányelv hatálya alá tartozó ügyletek esetében következésképpen olyan tőkemozgásnak kell történnie, amely a kedvezményezett társaságnál a tőke növekedéséhez vezet.

35. A gazdasági potenciál növekedésének íratlan követelményét a Bíróság a 74/553/EGK irányelv [17] második preambulumbekezdéséből vezeti le, [18] amely kimondja, hogy a harmonizált tőkeilleték elveinek megfelelően

37. A 69/335 irányelvnek ezzel szemben nem célja, hogy megkönnyítse már létező tőketársaságok – azaz meglévő tőkeemelések – puszta átalakítását vagy átcsoportosítását. [19] Ez például abban is megmutatkozik, hogy a tőketársaság formájának puszta változása a 4. cikk (3) bekezdésének a) pontja szerint kifejezetten nem tartozik az irányelv hatálya alá. Még ha a gazdasági élet szereplőinek érdekében áll is, hogy a részesedések révén az egymással kapcsolt viszonyban álló tőketársaságokon belüli társasági jogi változásokat a lehető legkevesebb megkötésnek

15 – Lásd Cosmas főtanácsnoknak a Bautiaa és Société française maritime ügyben (hivatkozás a 8. lábjegyzetben) ismertetett indítványának 1. pontját.

16 – Lásd többek között a Felicitas Rickmers-Linie ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 12. lábjegyzetben) 16. pontját, valamint a C-249/89. sz., Trave Schiffahrts-Gesellschaft ügyben 1991. február 5-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-257. o.) 13. pontját; a C-15/89. sz. Deltakabel-ügyben 1991. február 5-én hozott ítélet (EBHT 1991., 241. o.) 13. és azt követő pontját; valamint a Société Bautiaa és Société française maritime ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 8. lábjegyzetben) 36. pontját.

17 – A Tanács 74/553/EGK irányelve (1974. november 7.) a tőkeemelést terhelő [helyesen: tőkefelhalmozást] közvetett adókról szóló 69/335/EGK irányelv 5. cikke (2) bekezdésének módosításáról (HL L 303., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 22. o.).

18 – A Deltakabel-ügyben hozott ítélet (hivatkozás a 16. lábjegyzetben) 13. pontja.

19 – A leányvállalatok alapításának és esetleges beolvasztásának jogát mindenesetre az EK 43. cikk szerinti letelepedési szabadság biztosíthatja. A belföldön történő hátrányos megkülönböztetés nemzeti tilalmával együtt ez adott esetben jelentőséggel bírhat a jelen tényállás szempontjából. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal előzetes döntéshozatalra utaló végzésével csak a 69/335 irányelv értelmezését kérte.

vessék alá, az ilyen ügyletek csak akkor tartoznak a harmonizált tőkeilletékre vonatkozó közösségi jogi szabályok hatálya alá, ha nem pusztán a már felhalmozott tőke átcsoportosítására irányulnak, hanem ezenfelül együtt járnak a tőke (további) emelésével.

38. Első pillantásra feltételezhetnénk, hogy a „fordított" egyesülés jelen esetében sor került az Aro Tubi gazdasági potenciáljának erősödésére. Ugyanis az átvevő Aro Tubi társaság vagyonába bevonásra került az átvett Fratelli Gaggini társaság vagyona, amely korábban jogilag elkülönült vagyontömeget képezett. Mindazonáltal e megközelítés, amely egyedül az átvevő társaság vagyoni állapotát veszi figyelembe, túlságosan leszűkíti a kérdést.

39. Az AGAS-ügyben hozott ítéletben [20] ugyanis a Bíróság megállapította, hogy a 69/335 irányelv nem alkalmazandó a „nem valódi" egyesülésre, mivel ez az irányelv 4. cikkében említett egyik eset alá sem sorolható. Ezen ügylet – amint azt a Bizottság és az olasz kormány helytállóan előadta – csak úgy értelmezhető, hogy a gazdasági potenciál növekedésének megléte szempontjából a döntő tényezőt az érintett társaságok ügylet előtti és utáni *együttes* helyzetének figyelembevétele jelenti.

20 – Hivatkozás az 5. lábjegyzetben.

40. Ugyanis csak így állapítható meg, hogy az adott tényállásban tőkeemelési ügylet valósul-e meg, és ezzel a 69/335 irányelv által védett ügyletről van-e szó. Ezért a jelen esetben nem helyesen ítélnénk meg a „fordított" egyesülés sajátosságait, ha az Aro Tubi gazdasági potenciáljának erősödésére vonatkozó kérdésre egyedül azért akarnánk igennel válaszolni, mert az egykori anyavállalat vagyona e vállalkozáshoz került.

41. Sokkal inkább azt kell figyelembe venni, hogy a korábban már a 100%-os részesedéssel összekapcsolt Aro Tubi és Fratelli Gaggini társaságok vagyonát – együttesen nézve – az egyesülés nem érintette, és a vagyon immár nem két jogilag elkülönült társaság között oszlik meg, hanem kizárólag egyetlen jogi személyhez rendelhető. Az ilyen helyzet az itt lényeges szempontok alapján ugyanis azonos a „nem valódi" egyesülés esetével, amely az AGAS-ügy alapjául szolgált.

42. Különösen érthető lesz mindez, ha a részvényesek helyzetét vesszük szemügyre, akik a társaságok mögött álló tényleges finanszírozók. Az ő szemszögükből a „fordított" egyesülés nem vezetett sem a társaságok gazdasági potenciáljának erősödéséhez, sem általában véve tőkeemeléshez: az egyesülés előtt ők a Fratelli Gaggini részvényesei voltak. Részvényeik azonban nem csupán ezen társaság cégértékét képviselték, hanem egyidejűleg az Aro Tubi értékét is, amely a Fratelli Gaggini 100%-os leányvállalataként a társasági vagyonukhoz tartozott. A részvé-

nyesek az egyesülés után a Fratelli Gaggini immár érvénytelen részvényei helyett az Aro Tubiban való részesedést kaptak. Mindazonáltal e részvények – akárcsak a „régi" részvények – csupán a két társaság összeadott vagyontömegét testesítették meg. Noha a részvények az ügylet után formailag egy másik társasághoz kapcsolódnak, ugyanazt a gazdasági potenciált képviselik, mint a részvényesek által korábban birtokolt értékpapírok.

43. Még ha – amint azt az alapeljárás felperese előadja – igaz lenne is, hogy az egyesülésre vonatkozó ügylet nem pusztán formális, „bejegyzéstechnikai" aktus, hanem bizonyos gazdasági jelentőséggel bír, nyilvánvaló, hogy a tőkeemelés következtében nem következett be az érintett társaságok gazdasági potenciáljának erősödése. Következésképpen a „fordított" egyesülés esetén a 69/335 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének c) pontjában rögzített eset nem valósult meg.

2. A 69/335 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének d) pontja

44. A továbbiakban a 69/335 irányelv 4. cikk (1) bekezdése d) pontjának alkalmazását kell fontolóra venni. Eszerint az irányelv hatálya alá tartozik valamely tőketársaság vagyonának bármilyen jellegű vagyoni hozzájárulással történő növelése, amely nem a társaság tőkéjéből vagy vagyonából való részesedést megtestesítő társasági jogok ellenében történik, hanem más jogok fejében, mint például a szavazati jogok vagy a nyereségből keletkező többletből való részesedés joga. A „tőketársaság vagyona", a 4. cikk (1) bekezdésének c) pontjától eltérően, nem a jegyzett tőkét jelenti, hanem „minden olyan eszközt, amelyet a tagok közös egészben [a társaságban] egyesítettek, beleértve annak növedékét is".[21]

45. A „fordított" egyesülésre vonatkozó ügylet mindazonáltal azért sem vonható a 4. cikk (1) bekezdésének d) pontja alá, mert az e pontban rögzített követelményt szintén ki kell egészíteni a gazdasági potenciál erősödésének íratlan kritériumával, amely azonban – mint az bemutatásra került – hiányzik.

46. Ettől eltekintve azonban a 4. cikk (1) bekezdésének d) pontjában kifejezetten megnevezett eset sem valósul meg. Kétségtelenül védhető az az álláspont, hogy az Aro Tubi vagyona a Fratelli Gaggini vagyonának beolvadása révén növekedett. Az ügy irataiból kiderül, hogy a Fratelli Gaggini a beolvadása előtt az Aro Tubiban való részesedései mellett láthatólag még további nem jelentéktelen értékű eszközökkel is rendelkezett, mint például ingatlanokra és ingókra

21 – A C-38//88. sz. Siegen-ügyben 1990. március 28-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-1447. o.) 12. pontja.

vonatkozó jogokkal. A két társaság egyesülése előtt ezekkel az eszközökkel a Fratelli Gaggini rendelkezett. Az Aro Tubi jogi és gazdasági szempontból csak az anyavállalata beolvadása után rendelkezett ezen eszközök felett. Tehát vannak olyan körülmények, amelyek amellett szólnak, hogy ezen eszközöknek az egyesüléssel együtt járó átszállása az Aro Tubi vagyonának növekedéseként tekintendő.

3. A 69/335 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének b) pontja

47. Mindazonáltal a 4. cikk (1) bekezdésének d) pontjában írt eset megvalósulásához nem elég csupán a társasági vagyon növekedése. E követelmény sokkal inkább azt kívánja meg, hogy a vagyonnövekedéshez vezető vagyoni hozzájárulás a társaság tőkéjéből vagy vagyonából való részesedést megtestesítő jogoktól eltérő társasági jogok ellenében történjék.

49. Végül figyelembe kell venni, hogy a jelen ügy a 69/335 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének b) pontja alá tartozhat-e. E rendelkezésben említett eset először is a társasági vagyonnak a társaság tőkéjének egyidejű emelése nélküli növekedését követeli meg, amely a fent említettek [23] alapján a jelen ügyben feltételezhető.

48. A legtágabb értelemben vett vagyoni hozzájárulásnak a Fratelli Gaggini részvényeit lehetne tekinteni. A Fratelli Gaggini részvényesei ezen részesedésekről való lemondás ellenszolgáltatásként az Aro Tubi részvényeit kapták. A részvények azonban éppen a társasági jogok legfőbb esetét képviselik, és a társaság tőkéjéből vagy vagyonából való részesedést testesítik meg. A részvények azonban nem a 4. cikk (1) bekezdésének d) pontja szerinti „társasági jogok". A társasági jogok ugyanis tipikusan nem tőkerészesedést testesítenek meg, hanem csak a tagok egyes jogait. Ilyenek például a részesedési jogok [22], amelyek egyedül a nyereségből való részesedésre vonatkozó igényt biztosítják. Amennyiben azonban vagyoni hozzájárulásért cserébe részvényeket bocsátanak ki, a 4. cikk (1) bekezdése d) pontjának alkalmazása nem jön számításba. Erre az esetre egyedül a 4. cikk (1) bekezdésének c) pontja terjed ki.

50. Továbbá a társasági vagyon növekedésének a tag által teljesített juttatás útján kell történnie. Ilyen juttatásnak tekinthető az, hogy a Fratelli Gaggini részvényesei e társaságban fennálló részesedéseikről lemondtak az Aro Tubi javára. Azonban a Fratelli Gaggini részvényesei a két társaság egyesülésének időpontjában nem a kedvezménye-

22 – Lásd a C-138/00. sz., Solida és Tech ügyben 2002. október 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-8905. o.) 28. pontját.

23 – Lásd a 45. pontot.

zett Aro Tubi társaság részvényesei voltak, hanem e társaság anyavállalatának részvényesei.

51. A 4. cikk (2) bekezdése b) pontjában rögzített eset tehát csak a tag által teljesített juttatás fogalmának kiterjesztő értelmezése esetén valósulna meg, nevezetesen akkor, ha ebbe beleértendő lenne közvetett érintett, vagyis a tag tagja által teljesített juttatás is.

52. Az ennek megfelelő kiterjesztő fogalmi értelmezés elképzelhetőnek tűnik. Eddigi ítélkezési gyakorlatában a Bíróság hasonló tényállású ügyek esetében már megállapította, hogy azt a kérdést, hogy valamely ügylet a 4. cikk (2) bekezdésének b) pontja alá tartozik-e, nem formai, hanem kizárólag a juttatások eredetét alapul vevő gazdasági szemléletmód alapján kell megítélni. [24]

53. Még ha azonban a tag által teljesített juttatás alkotóelemeinek ilyen gazdasági értelmezése keretében arra az eredményre jutnánk is, hogy a Fratelli Gaggininak az Aro Tubiba történő bevitele az Aro Tubi javára teljesített tagi juttatásnak tekintendő, még ez sem elégséges a 4. cikk (2) bekezdése b) pontjának alkalmazásához. Ez az előírás sokkal inkább azt követeli meg, hogy a tag által teljesített juttatás ellenértéke a társasági jogok változása legyen, vagy alkalmas legyen a társasági részesedések értékének növelésére.

54. A jelen ügyben az első eset, nevezetesen a társasági jogok változása, nem valósul meg, mivel az Aro Tubi részvényei számukban és névértékükben változatlanok maradtak.

55. A társasági részesedések értékének növekedése a második esetben szintén nem teljesül. Igaz, lehetne azzal érvelni, hogy az Aro Tubi a Fratelli Gaggini beolvadásával megszerezte annak vagyoni értékét, és hogy az Aro Tubi részvényeinek (valódi) értéke ezen eszközök megszerzésével növekedett.

56. Ez a szemléletmód azonban nem lenne összhangban a 4. cikk (2) bekezdése b) pontjának a fenti gazdasági értelmezésével. Ha ugyanis a közvetett tag által teljesített juttatást elegendőnek tartjuk, akkor a norma szinallagmatikus szerkezetéből az következik, hogy a társasági részesedések értéknövekedésének szintén ennél a közvetett tagnál kell bekövetkeznie.

57. Tehát nem az Aro Tubi részvényeinek az egyesülés előtti és utáni (valódi) értékét kell összehasonlítani, hanem a beolvadás előtt a Fratelli Gaggini részvényesei tulajdonában álló részvények (valódi) értékét és azon Aro

24 – A C-49/91. sz., Weber Haus ügyben 1992. október 13-án hozott ítélet (EBHT 1992., I-5207. o.) 11. pontja és a C-339/99. sz. ESTAG-ügyben 2002. október 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-8837. o.) 37. pontja.

Tubi részvények értékét, amelyeket ezután a részükre kibocsátottak. Ezek azonban egyáltalán nem különböznek, mivel az Aro Tubi és a Fratelli Gaggini egyesülés előtti együttes cégértéke, amelyet összességében a Fratelli Gaggini részvényei testesítettek meg, azonos az „új" Aro Tubinak és az azt megtestesítő részvényeknek az értékével. Végeredményben a részvényesek portfoliójának értéke az ügylet révén nem változott.

58. Következésképpen a 4. cikk (2) bekezdésének b) pontjában említett eset a tagi juttatás fogalmának gazdasági értelmezése esetén sem valósul meg. Mindez még inkább igaz, ha ezen esethez is megköveteljük a társaságok gazdasági potenciáljának növekedésére vonatkozó – íratlan – követelmény teljesülését.

59. A 69/335 irányelv 4. cikkében foglalt többi esettípus nem releváns. Az alapügynek a 69/335 irányelv 10. cikkének c) pontja alá sorolása sem merül fel.

60. Nincs tehát nincs olyan előírás, amely lehetővé tenné a 69/335 irányelv alkalmazását. Ezen irányelv rendelkezései ily módon nem tiltják meg, hogy valamely tagállam bejegyzési illetéket vessen ki az olyan „fordított" egyesülés esetére, mint amilyen az alapügyben is felmerült.

VI – Végkövetkeztetések

61. Mindezek alapján javaslom, hogy a Corte Suprema di Cassazione kérdésére a Bíróság a következő választ adja:

A tőkeemelést [helyesen: tőkefelhalmozást] terhelő közvetett adókról szóló, 1969. július 17-i 69/335/EGK tanácsi irányelvvel nem ellentétes az alapügy feltételei között a beolvadó társaság vagyona 1%-ának megfelelő méretékű bejegyzési illetéknek valamely társaság olyan másik társaságba történő beolvadása utáni kivetése, amely társaság kizárólagos tulajdonosa korábban a beolvadó társaság volt (fordított egyesülés).